

ПРОГНОЗ НАД ПРАЕКТАМ ПРАГРАМЫ

Минула больш ста год з дня апублікавання «Маніфэста Камуністычнай партыі». У статусе створанага тады Саюза камуністаў К. Маркс і Ф. Энгельс запісалі мэту новага саюза: звар'яжэнне буржуазіі, устаўленне дыктатуры пралетарыяту, знішчэнне старога буржуазнага грамадства.

Народ Парыжа ў 1871 г. стварыў дзяржаву новага тыпу — Парыжскую Камуну і паказаў, што можна звергнуць уладу буржуазіі.

Рэвалюцыя ў Расіі і барацьба большавікоў за звар'яжэнне царызму і памешчыкаў праходзіла ў вельмі цяжкіх умовах. Працоўны народ Расіі быў прыгнечаны, бязправы, у краіне панавала жорсткая рэакцыя. Створана У. І. Ленінм партыя большавікоў у сваёй першай Праграме (1903 г.) указвала народу шлях да свабоды, да шчасця. Партыя ставіла перад сабою мэту — весці барацьбу за звар'яжэнне царызму, аслабленне машыны прыгнечання і ўстаўленне дыктатуры пралетарыяту. Ужо ў гэтай праграме У. І. Ленін распрацаваў план аховы здароўя працоўных: «...у інтэрэсах аховы здароўя класа ад фізічнага і маральнага выжывання, а таксама ў інтэрэсах павышэння яго здольнасці да барацьбы за сваё вызваленне...»

Ідэя Леніна згуртавала мільёны рабочых і салдат і прыступілі супраць царызму — пачаўся першы руская рэвалюцыя. І хоць яна была жорстка падаўлена царскімі войскамі, але народам вялікай Расіі стала ясна, што пры яшчэ большым згуртаванні вакол большавіцкай партыі, пры яшчэ большым намаганні пралетарыяту атрымае перамогу над царызмам. І тады змяняцца і палітычны ўмовы яго жыцця і быту. Для поўнай перамогі над буржуазіяй патрэбны саюз рабочага класа і салянства.

Гэтая поўная перамога і была заваявана ў Кастрычніку 1917 г. Была створана дзяржава рабочых і салдат. Супраць ім адразу ж пачалася інтэрвенцыя многіх імпэрыялістычных краінаў, якія імкнуліся даўшэй уладваць. Ім не ўдалося гэта. Наглядзячы на вялікія цяжкасці, народ пад кіраўніцтвам Леніна адстаў свае завабы ў Кастрычніцкай рэвалюцыі, прагнаў

Інтэрв'ю з нашай свяшчэннай зямлі.

У 1919 г. на VIII з'ездзе партыі была прынята другая Праграма партыі камуністаў. Ідэя Леніна, ідэя будаўніцтва сацыялізму пачалі ажыццяўляцца на практыцы. Мінусі гістарычна кароткі тэрмін, і Савецкая краіна стала сацыялістычнай дзяржавай. Перавагі савецкага ладу дазвалялі нам у сваёй найбарэішым перыяд, атрымліваць да жыцця аднаго пакалення, ператварыць непісьменную і адстаўную Расію ў перадавую магутную сацыялістычную дзяржаву. Партыя камуністаў правяла грандыёзны план індустрыялізацыі і калектывізацыі краіны і адначасова ажыццявіла вялікія мерапрыемствы па ахове здароўя савецкіх людзей, па зніжэнню захворванняў.

Каб мець навінкі аб той рабоце, якая праведзена Камуністычнай партыяй і Савецкім урадам для народа, прывядзем некаторыя лічбы. У нашай краіне павялі-

УСЁ ДЛЯ ЧАЛАВЕКА

чыўся натуральны прырост насельніцтва з 16,8 на тысячу чалавек у 1913 г. да 19,2 — у 1960 г. За апошнія пяць год насельніцтва СССР павялічылася на 17 900 000 чалавек, г. зн. прырост склаў і нават перавысіў колькасць насельніцтва трох разам узятых еўрапейскіх дзяржаў — Швецыі, Нарвегіі і Фінляндыі.

Палепшылася жыццё нашага народа, а значыць, смертнасць насельніцтва рэзка зменшылася, павялічылася сярэдняя працягласць жыцця людзей з 32 год у 1913 г. да 68 год у цяперашні час. Асабліва знізілася смертнасць дзяцей, якая ў параўнанні з дарэвалюцыйным часам стала меншай ў сем разоў.

Аб клопатах нашай партыі і ўрада пра здароўе савецкага чалавека сведчыць і той факт, што ў СССР у 1960 г. працавала 379 500 урачоў і 2,5 мільяна на сярэдняй медыцынскага персаналу. Павялічылася колькасць балічкі і дыспансераў. У СССР створана шырокая сетка вышэйшых медыцынскіх школ і навукова-даследчых інстытутаў. Навадзян прамысловы выбар розных лекаў, антыбіётыкаў.

Ярка відэць клопаты партыі і ўрада аб здароўі насельніцтва і Беларусі. У рэспубліцы ёсць вялікія дасягненні ў галіне аховы здароўя.

Беларусь да рэвалюцыі не мела вышэйшых навуковых устаноў. А сёння толькі медыцынскіх інстытутаў у рэспубліцы працуюць тры: у Гродна, Віцебску і Мінску. Мінскі меды-

ПРАЛЕТАРЫІ УСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

ПРАГРАМА НАШАЎ МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛНЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНнікаў БССР.

№ 72 (1606) Аўторак, 12 верасня 1961 года Цана 4 кап.

Выдатковаюцца велізарныя зручкі на фізічнае выхаванне моладзі. Гэтыя шырокія комплексныя мерапрыемствы дапамаглі ўбараць наш народ ад інфекцый і эпідэміяў нават у такі цяжкі час, як другая сусветная вайна. Новы праект Праграмы Камуністычнай партыі Савецкага Са-

юза — праграмы пабудовы камунізму — абавязвае на вялікія заваявы сацыялізма ў СССР: на палітычнае адзінства і згуртаванасць усяго народа вакол Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, на любоў да Радзімы і адданасць Ідэям Леніна, Ідэям камунізму, на магутную будучую прамысловасць і сацыялістычную сельскую гаспадарку.

Здзяйсненне новай Праграмы КПСС рэальна забяспечыць далейшы буніны ўдзім матэрыяльнага дабрабыту ўсяго савецкага грамадства, усіх народаў нашай краіны. Народ атрымае бесплатныя кватэры, бесплатнае харчаванне на заводах і ва ўстановах, бесплатнае ўтрыманне дзяцей у яслях, садах і лагерах. Усе камунальныя паслугі стануць бесплатнымі.

Гэтыя ўмовы будучы садзейнічаць паліпашэнню жыцця насельніцтва, яно стане больш здаровым, будзе больш устойлівым да інфекцыйных захворванняў. Важнейшае ў жыцці чалавечым — яго грамадская праца — стане радаснай і неабходнай для ўсіх людзей краіны. У нас будзе сама кароткі рабочы дзень у свеце. А гэта аказвае дзейсны ўплыў на даўгалецце савецкіх людзей, на іх здароўе.

Праект новай Праграмы патрабуе ўважлівага ўвагі да аховы працы рабочых і калгасніцкай працы шырока выкарыстоўваюцца пры лічбавым, пухлікі і скурны захворванні. — атамаме абсталяванне (цэпавыя і 137 і кабальтвыя-60 радыяактыўныя гарматы). Вялікую ўвагу партыя і ўрад аддадуць клопатам аб здароўі дзяцей, аб іх фізічным развіцці.

Тыт СССР Я. К. Цікоцкі, — я прысвячаю і дзве новыя балоды пра Уладзіміра Ільіча Леніна. Новыя творы ўжо рытуецца да ўрачыстых канцэртаў лепшых спевачкаў і калетывы.

А ўсё ж думаю, што тут кадылі калісці Ленін, — паўтараецца рэфрэн эмцыянальна багатай галасы. Патрысь Брука наліскаў гэтыя вершы пад уражаннем паездкі ў Гершы, падарожжам па лінскіх месцах. Кампазітар праскунуў той жа велізарны цяскуней, якую перажываў пазт. У балоду ўведзены адголоскі радзіваў рэвалюцыйных песняў. А верш балодаруцкі пазтэсі Дзілі Агняцэртэў Леніна, захэпіў кампазітэра цэпльней, прастотэй, глыбейшэй зместу, падакжаў ідэю яшчэ адной балоды лінскага цыклу.

— Яшчэ не усё я паспеў, што задумаў, — расказвае кампазітар. — Праект Праграмы партыі наблізіў тое, што яшчэ нядаўна здавалася далёкай перспектывай. Для нас, кампазітэраў, гэта — невычэрпная крыніца натхнення. Толькі што для харавой капэлы я зрабіў апрацоўку народнай вясновай мелодыі «Дождж ідзе». Яшчэ хачу напісаць у бліжэйшы час некалькі народных хору на сучасным фальклоры. Як хачацца расказаць маламу музыку ўсё аб савецкім чалавеку. Якое гэту шчасце пісаць для будучыноў камунізма!

Л. АСТАШАВА, кар. БЕЛТА.

Пра гэтыя мы таксама дзваліся на гэтай рэцэнзіі са слоў мастацкага кіраўніка і былі рады за ансамбль, які з такім энтузіязмам і настойлівацю рытуе святочны рэпертуар.

На гэтым здымку фотграф С. Чыршкін адлюстравалі момант, калі мастаці кіраўнікі ансамбля А. Апанасенка (першы злева) абмяркоўвае са сваімі артыстамі новую пастаноўку.

— Вы бачылі, колькі асоту на палях калгаснаў раёна? Гэта ж тысячы тон страчанай прадукцыі! У нас яно менавіта А. хутка на будзе ні асоту, ні перніку, дасягнем той культуры жыццёва, аб якой гаворыцца ў праекце Праграмы партыі. Гэта будзе наш трамплін да больш высокіх і ўстойлівых ураджаў.

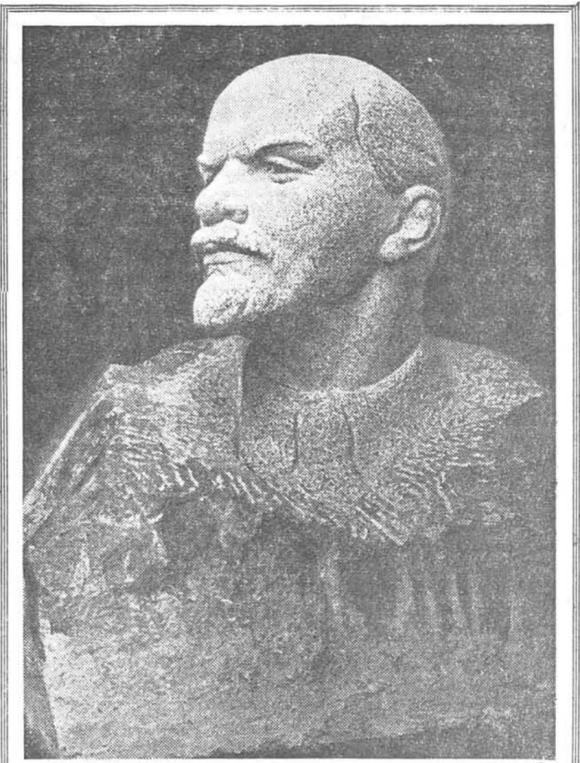
Выступаючы на адкрытым сходзе калгаснай партарганізацыі пры абмеркаванні праекта Праграмы КПСС, старшыня калгаса Кірыя Арлоўскі сказаў: — На чэрпенскім Пленуме ЦК КПСС я слухаў цікавы даклад

цы адкрыта спецыяльная клініка па прафесійнальных захворваннях. Летас фармакалагічны камітэт Акадэміі навуц СССР ухваліў адну з прапанаваных нашым інстытутам паст для філіянткі і лячэння прафесійнальных захворванняў скуры. На гэтую навінку доктару І. Беленькаму быў выддзены дыплом Акадэміі медыцынскіх навуц.

Усюды зменшыўся прамысловы траўматызм, і новыя ўмовы працы пры механізацыі і аўтаматызацыі вытворчасці яшчэ больш знізяць яго.

Праект новай Праграмы КПСС прадугледжвае значнае павелічэнне ролі Саветаў дэпутатаў працоўных і розных грамадскіх арганізацый. Таму ўзмацніцца кантроль і значна пашырыцца праца па стварэнню выдатных санітарна-гігіенічных умоў на фабрыках і заводах, у гарадах і вёсках.

Неабходна змагацца за стварэнне высокай чысціны паветра на заводах і фабрыках. Паветра павіна быць чыстым і роўнай (Заканчанне на 2-й стар.)

Беларускія мастакі рапартажуць

Беларускія жывапісцы, скульптары і графікі, рытуецца да XXII з'езда КПСС, з высойкім натхненнем працавалі над новымі творами. Напісаны кампазіцыі аб нашай сучаснасці, створаны партрэты перадавых людзей горада і вёскі.

На гэтым здымку — бюст У. І. Леніна [граніт] работы маладых скульптэраў Г. Мурэмцава і А. Анкейчыка.

ЗАПАЛЬВАЮЦА НОВЫЯ МАЯКІ

ЦІКАВЫ час перажывае беларуская вёска. Калгаснікі і калгасніцы, работнікі саўгасаў, спецыялісты сельскай гаспадаркі рытуецца працоўныя падарункі XXII з'езду КПСС. Ужо пачаліся перадавыя праекты, лета значна лепшым, чым у пераходныя гады. Шырокае абмеркаванне праекта Праграмы КПСС памножыла энэргію працоўнікоў вёскі, акрыліла іх на новыя поспехі.

АДМЕТНЫЯ РЫСЫ нашай рэанімацыі ажывае вызначаныя ў жыцці і дзейнасці калгаснаў Кіраўскага раёна. Гэта аказвае далёка спецыя магутны маяк — багаты калгас «Рассвет», якім кіруе Герой Савецкага Саюза і Герой Савецкай Айчыннай вайны Пракопавіч Арлоўскі.

Надзёкі быў шлях калгаснікаў ад паспяваеных папалічак да новых, дабраўрадаваных, прыгожых вёсак, ад выкарыстання кароў у якасці цяглавай сілы да поўнай механізацыі паліводства і жывёлагадоўчы ферм. Тры гады назва калгаснікі пралацілі роднай аршэі сваіх кароў і сталі атрымліваць малако на прадажні.

Заможна і культура жыцця рассветаўцаў. Раіспажываюцца не спраўляцца выконваць іх заказы на мэблю, матэрыялы і многія іншыя прадметы хатняга ўжытку. І яшчэ адна прыемная навіна ў калгасе. Закачанваецца абсталяванне санітарыяў. У ім за год «спарамантуецца» сваё здароўе 700 чалавек. Яно пабудавалі ў вёсцы калгасным садзе. Першыя адначасова прыбуліць у санітарый і дні работы XXII з'езду КПСС. Хіба гэта не ўпэнабленне ў практычны наважыя важныя задачы прыняты палітыкі нашай партыі: «Усё ў імя чалавека, для шчасця чалавек».

Кожны раз, калі мы даводзіцца бываць у славуцім калгасе, я пераконваюся, што гэта сапраўды разведчыкі будучыні для ўсіх калгаснаў. Але кіраўнікі «Рассвету» глядзяць наперад. Намеснік старшыні калгаса аграном Іван Ільві Цюркін гаворыць мне пры нядаўняй сустрэцы:

— Вы бачылі, колькі асоту на палях калгаснаў раёна? Гэта ж тысячы тон страчанай прадукцыі! У нас яно менавіта А. хутка на будзе ні асоту, ні перніку, дасягнем той культуры жыццёва, аб якой гаворыцца ў праекце Праграмы партыі. Гэта будзе наш трамплін да больш высокіх і ўстойлівых ураджаў.

На гэтым здымку фотграф С. Чыршкін адлюстравалі момант, калі мастаці кіраўнікі ансамбля А. Апанасенка (першы злева) абмяркоўвае са сваімі артыстамі новую пастаноўку.

— Адульце вам вядомы справы «Рассвета», можа там гэтымі днямі семінар які праводзілі?

— Мы і без семінараў усё ведаем. Нашы людзі часта сустракаюцца з рассветаўцамі. Аліным словам, народная разведка дзейнічае, а ад яе нічога не схаваш.

— «Рассвет» — выдатны калгас, азізін з лепшых у краіне, — гаворыць далей тав. Шпінельскі. — Вось нядаўна ён прымаў гэсцей з Бранскай і Валодзьскай абласцей. І туды, значыць, дайшлі прамежні нашага маяка, і адтуль прыхалі вывучаць яго вопыт. Што да нас, то мы не супакоімся, пакуль не дагонім рассветаўцаў па ўсіх вытворчых паказчыках.

Сябета члены сельскагаспадарчай аршэі «Камуніст» павялілі ўраджайнасць збожжавых на чатыры цэнтнеры з гектара. Са 130 гектараў атрымана на пачатку цэнтнераў насення ільну, не менш будзе і валакна.

Я. ЗАЛЕСКІ.

УВЕРЦЮРА Ў СЛАВУ ПАРТЫІ

Не, не ў сілах умясціць партызанна мора гукаў сімфанічнага аркестра. А сівы музыкант, апрабаваны палцамі па клавіратуры, чую кожную скрыпку, галасы грамадзян, халоднай флейты, задумлівага габоя, п'яваўчай віяланчэлі. Ён сам стварыў гэтую музыку.

Урачысты і ўпэнаблены, нараджаецца чаканы марш. Мы ідзем, ні на крок не адступілі, верныя вялікай мэце. Але што гэты? Акорды б'юць трыюво. Зносіма сілы хачуць перашкодзіць нам пагрозы. Нягледзячы на гэтыя звар'яжэнні над трывалым дысанансам і льюцца ўсё больш спакойна, упэнаблена, такія простыя, непрыдуманыя, шчырыя, як чурчанне вады, як спяванне птушак на дошціку. Зноў нарастае лаяна гукаў. Але цяпер жывацярэдзіна музыка расказвае аб нашым кіручым мірным жыцці. Алімпікцыны, жывацярэдзіна твор аявае веліч сучаснасці.

«Чалавек чалавек — друг, таварыш і брат». Гэтыя словы з праекта Праграмы КПСС ужо беларускі кампазітар Яўген Каралёвіц Цікоцкі з'яўляецца да сваёй новай уверцюры «Слава». Слава партыі, слава розуму, слава савецкаму чалавеку — вось ідзіны змест толькі што закончанага твора.

І як ладны працяг уверцюры сі-бемоль-мажор ідуць тры мэтры ў калгасе, аб'яднаныя той жа тэмпаў той жа назвай «Слава». Як закліканне паўтараецца чатырохголосны гукавы зніграф: «Чалавек — гэта гуцьчы горда. Так, гэта зноў Максім Горкі. Яшчэ ў пачатку творчага шляху кампазітар Цікоцкі, удзельнік грамадзянскай вайны, звартаўся да творчасці вялікага гуманіста. У тыя гераічныя гады ён стварыў вядомую акаляна-сімфанічную пэзу «Буравеснік» на тэкс Горкага. Рэвалюцыйны дух «Буравеснік» кампазітар перанёс праз усю творчасць. Гэты дух насічыў яго оперы, сімфоніі, сімфанічныя пэмы, музыку да кінафільмаў, спектакляў у тэатрах. Подых барэцтва, рэвалюцыі — гэта пачырк кампазітэра Цікоцкага. Першая сімфонія мі-мінор была прысвечана рэвалюцыйнай барацьбе беларускага народа ў гады грамадзянскай вайны. Ярка асобны творы ў другой сімфоніі до-мінор, якая расказвае аб уз'яднанні беларускага народа. Сапраўды народна-гераічным творам была Трэцяя сімфонія — манументальны твор, прысвечаны Вялікай Айчыннай вайне. А яшчэ адна сімфонія расказвала аб дружбе народаў, іх барацьбе за мір і дэмакратыю.

...Чалавек — гэта гуцьчы горда... Першы ўрачысты магутны хор «Слава партыі» на тэкс М. Танка ўспрымаецца як асаблівы тэм. Ён абвешчае славу роднай партыі ў вёсках. Другі — двугалосны жаночы хор гуцьчы як голас маці-радыні, гордай сваімі вялікімі сынамі, іх светлым розумам.

Вершы Уладзіміра Дубоўкі са зборніка «Палеская расподыя» прыцягнулі кампазітэра глыбока філасофскім сэнсам. Глядзячы, якое сумненне ў пачатковых інтанацыях. Матчына, прада, чалавек усёго толькі выжывае ў Сусвеце! Нерашуча, няясна, пэўнагальна перагаворваюцца галасы хору. «Пылкіна я пылічкіна са мной...». Няўцешнацю гудуць басы. У глыбокіх думках чаргуюцца высокія і нізкія галасы. І раптам у музыку нараджаецца пералом. Не — чалавек магутны. Ён мае мову і натхнёную працу, і зрок, і слых, і рукі. Ён падпарадкоўвае сабе прыроду, а не яна яго. Ён — цар Сусвету, а прырода — усёго толькі падданы яго. Складаная, паліфанічная музыка з пералічэнкамі, з цікавымі фігурамі ярка перадае філасофскі сэнс і змест.

Слава чалавеку. Слава партыі, слава нашаму сёння! Сцявядзільнымі інтанацыямі закончавецца кожны з твораў гэтай разгорнутой харавой кампазіцыі.

З'ездку роднай Камуністычнай партыі, — расказвае народны ар-

тыст СССР Я. К. Цікоцкі, — я прысвячаю і дзве новыя балоды пра Уладзіміра Ільіча Леніна. Новыя творы ўжо рытуецца да ўрачыстых канцэртаў лепшых спевачкаў і калетывы.

А ўсё ж думаю, што тут кадылі калісці Ленін, — паўтараецца рэфрэн эмцыянальна багатай галасы. Патрысь Брука наліскаў гэтыя вершы пад уражаннем паездкі ў Гершы, падарожжам па лінскіх месцах. Кампазітар праскунуў той жа велізарны цяскуней, якую перажываў пазт. У балоду ўведзены адголоскі радзіваў рэвалюцыйных песняў. А верш балодаруцкі пазтэсі Дзілі Агняцэртэў Леніна, захэпіў кампазітэра цэпльней, прастотэй, глыбейшэй зместу, падакжаў ідэю яшчэ адной балоды лінскага цыклу.

— Яшчэ не усё я паспеў, што задумаў, — расказвае кампазітар. — Праект Праграмы партыі наблізіў тое, што яшчэ нядаўна здавалася далёкай перспектывай. Для нас, кампазітэраў, гэта — невычэрпная крыніца натхнення. Толькі што для харавой капэлы я зрабіў апрацоўку народнай вясновай мелодыі «Дождж ідзе». Яшчэ хачу напісаць у бліжэйшы час некалькі народных хору на сучасным фальклоры. Як хачацца расказаць маламу музыку ўсё аб савецкім чалавеку. Якое гэту шчасце пісаць для будучыноў камунізма!

Л. АСТАШАВА, кар. БЕЛТА.

Пра гэтыя мы таксама дзваліся на гэтай рэцэнзіі са слоў мастацкага кіраўніка і былі рады за ансамбль, які з такім энтузіязмам і настойлівацю рытуе святочны рэпертуар.

На гэтым здымку фотграф С. Чыршкін адлюстравалі момант, калі мастаці кіраўнікі ансамбля А. Апанасенка (першы злева) абмяркоўвае са сваімі артыстамі новую пастаноўку.

— Вы бачылі, колькі асоту на палях калгаснаў раёна? Гэта ж тысячы тон страчанай прадукцыі! У нас яно менавіта А. хутка на будзе ні асоту, ні перніку, дасягнем той культуры жыццёва, аб якой гаворыцца ў праекце Праграмы партыі. Гэта будзе наш трамплін да больш высокіх і ўстойлівых ураджаў.

Выступаючы на адкрытым сходзе калгаснай партарганізацыі пры абмеркаванні праекта Праграмы КПСС, старшыня калгаса Кірыя Арлоўскі сказаў: — На чэрпенскім Пленуме ЦК КПСС я слухаў цікавы даклад

Я. ЗАЛЕСКІ.

У ВОБРАЗАХ ІСКРЫСТАГА ТАНЦА

Новае жыццё і працоўныя подзвіжы калгаснаў слядзіцца ўспэўна ў песнях адлюстраваных у мастацкай літаратуры жывапісе і драматычных спектаклях. «А калі ты іх калгасноў таму раскрасіць сродкімі графікі? — такія думка ўзнікла аднойчы ў мастацкага кіраўніка Дзяржаўнага ансамбля танца БССР, заслужанага а дзяла мастацтва А. Апанасенкі. Прыступіўшы да ажыццяўлення сваёй задумкі, вопытны пэсанаводчык-балетмайстар рытуе проста стварыць звычайны танец на некалькі пар танцораў, а пастаноўчык-балетмайстар рытуе стварыць з удзелам ансамбля.

Звычайна танцы прынята глядзець, калі яны канчаткова апрацаваны, калі іх выканаўцы, апрабаваны ў прыгожым тэатральным касцюмы, пачынаюць лёгкія свабодна. Але мы парушылі гэтыя правілы, дзвалішыся, што ансамбль рытуе да з'езда партыі святонныя нумары, і вырашылі, не чакаючы канцэрта, пазнаёміцца з імі ў штодзённай рабавой абстаноўцы, на адной з рэпетыцый.

Выбраны намі дзень аказваўся ўдалым. Калетыву рэцэнтраваў не на сваёй даволі сціплай танцавальнай пляцоўцы ў Доме культуры тонкасугонага камбіната, а ў арганічным Доме афіцэраў, пачаўшы на яго сучаснае танцавае ардыцыя адкрыты канцэрт ансамбля.

Цяпер убачыце наша «Свята ўраджая» на адной з рэпетыцый аркестра з'яўраў жывацярэдзіны і ўрачысты музычны ўступ. — Гэты харэаграфічны твор, пабудаваны на сучасным танцавае і музычным справах беларускіх калгаснікаў, прысвечана партыйнаму з'езду. У новай паставі гэты дзень галоўная ідэя: толькі дру-

на, згуртаваная работа ў калектыве прыносіць радасць савецкім людзям, робіць іх жыццё дабраўрадаваным і шчаслівым.

Мы глядзелі на сцену і перад нашым позіркам разгортвалася картина масавага калгаснага свята. Святкавалі тыя, хто добра працаваў на полі, не шкадаваў ні сіл сваіх, ні часу, каб вырашыцца сабраць высокі ўраджай. Усё ўраджайнае слава прырода шыкара надарыла людзям за іх дастойную працу, прынесла ў іх дом багатае дастаткі.

Вось іны, выдатныя дары зала-тоўчкі вясны — тугія, высокія сныгы жыта, кукурузы, ільну, якія калгаснікі прынеслі з сабою на ўраджайнае свята. Ураджайныя нумары і пачалі разам з выхараем вёскі вяселліца і танцавае палядзіце. Гэтыя танцавае ігрышчы і танцавае ігрышчы ўжо калгаснікаў, сімпалічная «бульбачка» (артыстка Д. Бурдзакіна), у пачатковым вельчым карагодзе паліпашаюць сныгы жыта і ільну, спрытна выкідае спаданіны «налічкі» самаздаволеным «доб» трышчы М. Іванчуц, вясёлым гуртом смачуць нейтаймаваны «кукурузняты».

Свята ўраджая дасягае свайго муымінацыйнага моманту, калі «налічкі» акружана «доўгай світаю» Каралева палю — прыгажуня кукуруза (артыстка С. Яскевіч). Народ слава прырода шыкара дарэгу гарнароўю госяцю. Цяпер ужо не старшыня калгаса, а яка становіцца завадатарам урачыстасці.

Мы, вядома, перадалі самую сутнасць новай харэаграфічнай пастаноўкі, вельмі сваёсабавай па мастацкаму вырашэнню арыгінальнай задуме. Бо танцы трэба бачыць у жывым выкананні, каб пацвердзіць усё прыгожнасць гэтай любімага народу мастацтва. Апанасенка ўніс у пастаноўку німадала творчага фантазіі і вымагавасці. Такі вымагавасці і алгарытмы танцавальныя вобразы, зусім не паручаюцца для тэатральнага асэнсавання разліччывага твора, яшчэ

больш узмацнюецца яго мастацкае ўздзеянне на глядачоў. Зварот да танцавага асэнсавання ў мастацкім вымагавасці і прырода зніжаны ў адно злучэнне іх ардыцыя зусёбы прыносіць выдатны пэны.

— «Свята ўраджая» наш калетыву ўспрымаюць рэцэнтрава на вялікай сцене, — растлумачыў мастаці кіраўнік ансамбля, — танцавае ігрышчы і танцавае ігрышчы ўжо калгаснікаў, сімпалічная «бульбачка» (артыстка Д. Бурдзакіна), у пачатковым вельчым карагодзе паліпашаюць сныгы жыта і ільну, спрытна выкідае спаданіны «налічкі» самаздаволеным «доб» трышчы М. Іванчуц, вясёлым гуртом смачуць нейтаймаваны «кукурузняты».

Свята ўраджая дасягае свайго муымінацыйнага моманту, калі «налічкі» акружана «доўгай світаю» Каралева палю — прыгажуня кукуруза (артыстка С. Яскевіч). Народ слава прырода шыкара дарэгу гарнароўю госяцю. Цяпер ужо не старшыня калгаса, а яка становіцца завадатарам урачыстасці.

Мы, вядома, перадалі самую сутнасць новай харэаграфічнай пастаноўкі, вельмі сваёсабавай па мастацкаму вырашэнню арыгінальнай задуме. Бо танцы трэба бачыць у жывым выкананні, каб пацвердзіць усё прыгожнасць гэтай любімага народу мастацтва. Апанасенка ўніс у

МУЗЫКА Ў КІНО — НЕ ІЛЮСТРАЦЫЯ

Музыка ў кінафільме дапамагае данесці яго ідэю, раскрыць падтэкст падзеі, намалюваць псіхалагічны стан герояў, зрабіць, у залежнасці ад творчай задумкі, дынаміку эпизода больш напружанай, імклівай або павольнай, раздумнай. Не адмаўляючы таго, што музыка ў кіно можа часам іграць дапаможную ролю, служыць гукавым фонам ці мець ілюстрацыйны характар, трэба ўсё ж падкрэсліць, што асноўныя яе функцыі — драматычныя.

Лепшыя ўзоры савецкай кінамузыкі маюць таксама самастойнае творчае жыццё на канцэртнай эстрадзе. Успомнім, напрыклад, музыку С. Пракоф'ева да фільма «Александр Неўскі», музыку Д. Шахтэра да «Маладой гвардыі», «Авадзія», лепшыя старонкі творчасці ў кіно І. Дунаеўскага, Д. Кабалеўскага, А. Хачатуряна, музычныя кінатворы лепшых кампазітараў-сімфаністаў братніх рэспублік. Іх кінамузыка выконваецца ў канцэртах у выглядзе кантат, сімфанічных малюнкаў, уверсюр, сюіт і выклікае захапленне слухачоў.

Такое становішча, калі кінамузыка ствараецца лепшымі кампазітарамі-сімфаністамі і займае самастойнае месца ў канцэртных праграмах — зусім не выпадковае. Справа тут не толькі ў таленце аўтараў, а перш за ўсё ў тым, што і сімфанічны і кінамузычны маюць агульныя законы развіцця, яны драматычныя. Праграмы сімфанічнай музыкі нягледзячы на тое, што ствараюцца па сцэнарыю, які ў літаратурнай форме раскрывае падзеі музыка-драматычнага твора. Такім чынам, падыход да стварэння спецыфічнай па сваёй прыродзе кінамузыкі і «чыстай» сімфанічнай праграмы музыкі з'яўляецца агульным. Восем чаму логіка развіцця і раскрыцця вобразаў у абедзвюх галінах музычнага мастацтва павінна мець шчыльную сувязь паміж сабой. Тэма патрабавання, якія мы прад'яўляем да сімфанічнай музыкі: яркасць галюўных тэм-характэрыстык, знаходжанне новае культурна-навуковай творчых, цікавай аркестровай, лагічнасці і зграбнасці асобных эпизодаў і цэлага твора, — маюць непарэзанае дачыненне і да кінамузыкі, не гаворачы ўжо аб мастацкім густе і нацыянальнай мове музычнага вырашэння фільма.

Разглядаючы музыку беларускіх фільмаў 1960—61 гадоў, трэба шыра сказаць, што, за рэдкім выключэннем, нашы кампазітары да гэтага жанра музычнага мастацтва падыходзілі не зусім правільна.

Музыку да фільма «Наперадзе круты паварот» напісаў Ю. Бяляшкі, які добра ведае магчымасці аркестра і ўдала іх выкарыстоўвае. Гэты аўтар разумее спецыфіку кінамузыкі, ён можа пісаць вельмі лаканічны музычныя эпизоды, адпаведна метражу фільма. У фільме «Наперадзе круты паварот» гучыць шэраг удалых музычных фрагментаў. Сярод іх лірычныя эпизоды да ложка Веры, цікавая музыка фізікаў і дзяўчычкі, момант яе страху, калі яна застаецца адна ноччу ў пакоі, успамін шафера аб мінулых падзеях. Гэтыя і іншыя фрагменты ў

добрай дэкарацыі да іх з'яўляюцца лірычным развіццём вобразаў, маляўнічай аркестровай. Але ці даволі гэтых удалых фрагментаў, ці можна лічыць, што кампазітар знойшоў правільнае музычнае вырашэнне кінатвора? На жаль, не. Кампазітар удалася толькі асобнымі эпизодамі, але цэласнага вырашэння ён не знойшоў. У фільме няма цэнтральнай музычнай тэмы, калі раскрыць галюўную ідэю твора, якая заключаецца ў тым, што савецкая рэвалюцыя выхоўвае ў людзей высокі маральны якасці, вырывае іх з існавання ў абыякавай, абывальскай. Па задуме гэтую ідэю павінен раскрываць вальс, які гучыць у вымяненні духавога аркестра па ўвершоры, калі ў кадры паказана патэфонная пласцінка, а потым яшчэ некалькі разоў у канцы кінатвора. Але гэты вальс не можа адлюстроўваць вышэйшай ідэю кінамузыкі, бо ён вельмі банальны па мелодыі і яго выкананне духавым аркестрам яшчэ больш падкрэслівае чужароднасць такога музычнага раскрыцця асноўнай думкі фільма.

Ю. Бяляшкі гудзе пацудзі мастацкага густу і ў іншых месцах сваёй музыкі. Гэта дачыцца тэм, якія гучыць у салірующей крытцы, калі настаўніка прыходзіць да Вераці, і эпизода сустрачы Пятра і Ірыны пасля лекцыі. Часта музыка кампазітара не адпавядае логіцы кадра. Успомнім хоць бы той момант з карціны, калі Пятра едзе з Ірынай на месца аварыі машыны шукаць згубленую фатаграфію. Тут трэба было музычна раскрыць унутраную ўсхваляванасць героя. Але замест гэтага гучыць нейтральны музычны фон.

Па-за кінадраматычнай кадра засталася музыка і ў іншых эпизодах фільма. Усё гэта сведчыць аб тым, што нягледзячы на асобныя ўдачы музыкі ў карціне «Наперадзе круты паварот» сваю асноўную

драматычную ролю не адыграла. Кампазітар У.А. Алоўнікаў прымаў удзел у стварэнні фільма «Вясняны наваліны». Яго музыка пазбаўлена фрагментарнасці, яна добра гучыць у аркестры. У ёй ёсць цікавыя драматычныя знаходкі ў эпизодзе адпраўкі вайска з палігона, у сцэне размовы Сяргея і Волгі аб каханні, якая адбываецца на фоне гучання беларускай народнай песні.

Але разам з тым музыка «Вясняны наваліны» выклікае і незадавальненне, тым большым, чым больш актывна яна ўмяшчаецца ў драматычную ўважлівую фільма. Замест таго, каб стаць сродкам раскрыцця падзеі ў жыцці людзей музычнага мастацтва (герая і гэтага фільма паглядзець ідэяныя загані сцэнарыя і яго рэжысёрскага ўвасаблення. І тут няма нічога дзіўнага. У «Вясняны наваліны» адсутнічае сапраўдны размова аб жыццёва-рэальнай сітуацыі мастацтва, аб тым, што яно існуе для людзей і ў ім негаворачы прытулак ад незадавальнення рэчаіснасцю, Герой фільма прыстаўваецца да жыцця. Восем чаму надары і безвыходнасць амаць увесць час гучыць у музыцы У.А. Алоўнікава.

Музыка «Вясняны наваліны» мае не толькі прыныповае недахопы. Не зусім правільна яна выкарыстана ў фільме і ў тэхнічнага боку. Як вядома, у карціне гутарка выдзяляецца аб выдатнай спявачцы, якой на задуме павінна быць Волга. Таму выключнае значэнне мае, акрамя таго, што яна спявае, як яна спявае. На жаль, гаворачы пра якасць выканання, разуменне «як» недакладна адбылося ад ішо: да ідэянага фальшу твора далучылася вакальная бездаможнасць выканання.

Незразумела таксама, чаму нават там, дзе героі фільма ў кадры не сумуюць (эпизод сустрачы Волгі і Віктара), кампазітар музычна стварае настрой смутку і безвыходнасці. Без эмацыянальнага напружання гучыць музыка і там, калі Волга раскавае на парадзе старога артыста, дырэктара п'янухага эстраднага тэатра, пра сваё жыццё, раскрывае сваю душу ў «словах», раскрывае ралістычна ілюстрацыя ўспрымаема музыка тэма ў выкананні арфы, калі Волга мае ногі ў раці. Не адчуваецца музычнай завершанасці і ў апошніх кадрах фільма.

Д. Лукас піша кінамузыку не ўпершыню. За яго плячыма работа над такімі фільмамі, як «Несцерка», «Паселі дзячаты лес», «Белая вясна», «Палеская легенда». Сябе ён выступаў як аўтар музыкі да карціны «Чалавек не зямля». Музыка тут зацікава многа там, дзе яна не патрабуе, і зусім няма ў такіх эпизодах, дзе трэба раскрыць душэўны стан героя. Так, шмат чаго магла і павінна была сказаць музыка ў сцэне, дзе закаханы ў Любу ўрач робіць аперацыю, выдзяляе жыццё таму, каго дзячына сама шыра кахае. Але тут музыкі няма зусім. Або можна прыгадаць трагічны момант, калі фашысты-карнікі ядуць савецкіх людзей на расстрэл. І раптам мы чуем у аркестры пейзажную мелодыю з салірующей габоём.

Нелагічнасць аркестравай тканіны адчуваецца ў радзе іншых эпизодаў фільма. Напрыклад, у час проваду вайны на пероне вакала ў пачатку фільма пасля песні гучыць фартэп'янная музыка, а ў сцэне герояў, камернай па задуме, пачынаецца аркестрава стужка. Якімі матывамі карыстаўся аўтар пры гэтым — незразумела.

Аркестр у фільме гучыць дрэнна, некалькі выкарыстаны тэмбы інструментаў, не адчуваецца раўнавагі паміж асобнымі аркестравымі групамі. Да гэтага ж трэба дадаць, што музычныя тэмы рэпетыруюцца і таксама некалькі абрываюцца, не атрымаўшы поўнага развіцця. Падзеі ў фільме, сутыкненні светлаглядаў савецкіх людзей і фашыстаў давалі кампазітару выдатныя магчымасці стварыць кантрастную музычную характэрны для іх сімфанічна і паліфанічна развіцця. Гэтага ў карціне няма. Наадварот, у

эпизодзе размовы аб нібы загінуўшым пад танкам Марыніне і ў сцэне з перапантаным у савецкую форму фашыстам гучыць адна і тая ж музыка. Мастацтва непатрабавальнасць праявіў кампазітар у эпизодзе смерці Вані і разення Марыніна — музыка тут сентыментальная, знешне меланхалічная.

Ці ёсць у фільме ўдалыя музычныя старонкі? Вядома, ёсць, як, напрыклад, у сцэне атакі савецкіх вайнаў. Але такіх музычных каваляў вельмі мала.

Для стварэння музыкі да кінафільма «Апавяданне пра юнацтва» кінастудыя запрасіла М. Крукава, майстра гэтага жанра. Кампазітар добра ведае тэхналогію кінамузыкі, умее пісаць яркія тэмы і эфектна падаць іх у аркестры. У «Апавяданні пра юнацтва» можна пацвердзіць цікавыя песні аб Сібіры, аб далёкіх краях (пятая наваля), аб вайце вакальна-сімфанічны ўступ да ўсяго твора, вельмі хваляючы музычны эпизод, дзе беландаты выдчуць палюных членаў павяткома і г. д.

Калі ж увагодзе гаварыць пра музычнае афармленне карціны аб жыцці беларускай моладзі, дык няма не можа не задаволены, бо тут гучыць інаш па мове музыкі. Кампазітар ствараў яе ў адрыве ад беларускага народнага меласа. Гэты недахоп асабліва відаць у першых дзюх наваля, якія раскаваюць аб беларускай вясце першых год развалючы.

Акрамя таго, у «Апавяданні пра юнацтва», як і ў папярэдніх названых намі фільмах, ілюстрацыйнасць музыкі часам падняе яе драматычнасць. Толькі так успрымаецца лёгкадумны марш у першай наваля або на будаўніцтве — у пачатку другой. Тое ж самае нагляднаецца і ў сцэне бою ў наваля «Прачы». Салазжаная музыка гучыць і ў эпизодзе, дзе Волга ўцякае з дзіцем ад мужа-кулака.

Цэнтральная музычная тэма, якая праходзіць праз усё наваля, патрабуе больш яркай трансфармацыі, каб выразна адыцяць змену падзеі, часу, духоўны рост герояў карціны.

У кінафільме «Першыя выпрабаванні» ўпершыню дабыта У.А. Глебаў. Гэты аўтар аказаўся добра ўдалы. Малады кампазітар добра адчувае драматычную аснову кінамузыкі і ўвесь час намагачацца ў музычных вобразах, у іх сутыкненні і супастаўленні раскрыць падтэкст кадра. Вельмі ярка і напэўнальна акреслена якая музыка лётна-песня «Разбятая снежкі-дарожкі». Дзякуючы ёй кампазітар дасягнуў у карціне шматбаковага сімфанічнага развіцця музыкі.

Сваю вернасць народнасці музычнай мовы Я. Глебаў нідзе не траціць. Ён удала выкарыстоўвае ў якасці сродкаў драматычнасці не толькі сімфанічны аркестр і хор, але і беларускія народныя інструменты, духавы аркестр і нават фартэп'яно.

Вельмі хваляючы ў фільме «Першыя выпрабаванні» па музыцы эпизоды, звязаныя з прыходам Ядвісі да Андрэя пры першым іх знаёмстве і зойбаваным таварышам Андрэя, Праўда, малады кампазітар часам імкнецца ілюстрацыйна раскрыць падзеі фільма. Так, аднастайны аркестравымі сродкамі ствараецца непатрабаваная, прыкра тэма шпіка.

Мы гаварылі аб музыцы апошніх беларускіх карцін, вышпунчалі на экраны нашай кінастудыі, аб тых кібах, якія дрэнна адбіліся на мастацкіх вартасцях і пашкодзілі кінатвору ўзяцця на больш высокую ступень мастацкай дасканаласці. Ці толькі кампазітары вінаваты ў гэтым? Мы лічым, што не. Бо яны часам не маюць магчымасці знайсці агульны музычны крытэрый з пастаноўшчыкамі фільмаў.

Вядома, кінарэжысёр — не спецыяліст у галіне музыкі, але ён усё ж павінен добра ведаць і разумець мову музыкі ў кіно. Ён жа абавязаны патрабаваць ад кампазітара ў сваю чаргу ведання законаў пабудовы кінатвора. Зусім нецярпна такое становішча, калі рэжысёр, здымаючы новую карціну, кіруецца ў галіне музыкі толькі сваім уласным густам, які

не заўсёды бывае высокамастацкім. Восем чаму часта замест музычнай думкі кампазітара ў эпизодах карціны гучыць нейкія невыразныя кавалякі мелодыі, бо асноўная музычная тэма пры мантанж карціны не выкарыстоўваецца.

Нам здаецца, што час беларускім кінематграфістам і кампазітарам наладзіць паміж сабой сапраўдны творчы ўзаемаадносіны, каб не было таго, што адзін заказвае, а другі выконвае. Разам з тым, трэба змяніць і погляд на ролю музыкі ў кіно. Музыка ў кінафільме — гэта не проста ілюстрацыя, не гукавы фон яго, а аялікі драматычны сродак выразнасці ў сінтэтычным па сваёй прыродзе кінамастацтве.

I. НІСЧВІЧ.

ФІЛЬМ АБ ПАКАРЬЦЕЛЯХ ЦАЛІНЫ

У раўнах асаблення цаліныных зямель Акцёбінскай вобласці кінастудыя «Масфільм» здымае карціну «Аленка» па сцэнарыю Сяргея Антонова.

Фільм раскавае пра выдатных савецкіх людзей, якія прыхэлазі ў казахстанскія стэпы на асаблення цаліны.

У кінафільме заняты акцёры І. Зарубіна, Г. Багалебаў, Н. Кручока, Э. Гарын. Ролю Аленкі выконвае вучанца 2-га класа 173-й маскоўскай школы Наташа Овадава.

Новы мастацкі фільм выйдзе на экраны ў канцы гэтага года.

На здымку — рабочы момант.

Фота Д. Рабочына (ТАСС).

УСЁ ДЛЯ ЧАЛАВЕКА

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

тэмпэратуры. Для гэтага на многіх прадпрыемствах трэба будзе зрабіць раканструкцыю вентыляцыйных сістэм і ўстаноўка. Надаўна і ён быў у Полацкім заводзе штурнага шкловалана. У яго цэхах са шкловага шарыка вагою ў дваццаць грамаў выцягваецца тоненькая нітка да двух кіламетраў даўжынёю. Тэмпэратура ў цэхах электрачэпу інаш раз дасягае 37-38 градусаў. Там неабходна стварыць такія ўстаноўкі, якія будзе падаваць чыстае, прахладнае кандыцыянаванае паветра, якое знізіць высокую тэмпэратуру цэха электрачэпу.

На ўсёх заводах будзе створаны і пабудаваны ўстаноўкі, якія ўтвараюць мікраклімат, г. з. будзе створаны ўмовы, калі рабочы будзе адчуваць сябе на прадпрыемстве, як дома, у садзе, парку ці ў лесе. Гэтага мы дасягнем выкананнем праграму пабудовы камунізма.

Кожны разуме, якое вялікае значэнне мае свежае паветра. Мы вывозім большасць дзяцей у піянерскія лагэры ў лес, да рэчак і на палі, дзе паветра чысцейшае, чым у горадзе.

Мы павінны кілапаціцца аб высокай санітарнай культуры нашых прадпрыемстваў. Таму мы не можам дапусціць, каб асфальтава-бетонны, радыятарны, трактарны, аўтамабільныя заводы і іншыя прадпрыемствы ў Мінску атручалі атмасферу раёнаў, у якіх яны расмешаны. Радыятарны завод пачынае клубы дыму, у якім ёсць шмат драбнітных частак шкловага пылу. Забудова паветра і асфальтава-бетонны завод на кожны многіх заводаў трэба паставіць спецыяльныя сажалы-целі. Гэта ўжо зроблена на радыятарна-бэтоннага Мінска. Хіба можа дапусціць, каб негаторыя заводы забруджвалі сваймі тэхнічнымі водамі Камсамольскае возера? Хіба можа дапусціць, каб аўтазавод і іншыя заводы і фабрыкі горада спускалі адпрацаваныя тэхнічныя воды ў Свіслач і атручалі ў ёй рыбу? Таму трэба вярнуць мэрапрыемстваў аўтазавода і іншых прадпрыемстваў, якія адсуткуюць паліпшэнне работы новых устаноўка, што рэзка змяняюць забруджванне вод, заражаныя шчылачамі, кіслотамі, рознымі солямі.

Усе гарады і вёскі тута будзе мець выдатнае забеспячэнне халоднай смачнай вадой, сучасную канальнацыю. Мы ўжо зможам ставіць пытанне аб асаблення вольна мінскага вадарэзюда, каб іна была смачнейшая і чысцейшая.

Неабходна, выконваючы планы нашай партыі, думаць пра кожнага чалавека, патрабаваць ад кожнага жыцка большага клопату аб яго кватэры, чысціні яго вуліцы, горада, вёскі, дзе ён жыве. Неабходна шырай разгарнуць работу па павелічэнню зон аяльных насаджэнняў ў гарадах, рабочых пасёлках, вёсках.

Неабходна ўзмацніць увагу моладзі і прафесіянальных саюзаў да захавання дрэў на нашых вуліцах. Яны мяняюць клімат горада. Дзе шмат зеляніны, там лепшае паветра, менш пылу і там будзе менш хворых. Бо з пылам могуць быць занесены небяспечныя захворванні, асабліва партыі. Праект Праграмы партыі прадугледжвае пашырэнне і ахову рак, азёр, сажалак. Каб не мяслі ракі, трэ-

ба захоўваць і вырашчаць лясы.

Вялікі рускі вучоны І. П. Паўлаў і яго вучні прадбачылі, што будучыня нашага народа будзе цудоўнай. Мала будзе хвароб і самым галюўным у медыцыне будзе гігіена — вучэнне аб здаровым быцце чалавека.

Азеляненне гарадоў і сельскіх населеных пунктаў, барышба з забруджваннем паветра, ракі і сажалак усё шырай і шырай будзе кантралявацца мясцовымі Саветамі, маладзёжнымі арганізацыямі. У выхадныя і святочныя дні ля мінскіх штучных азёр аднаўрае да тэмы сельскіх населеных пунктаў, барышба з забруджваннем паветра, ракі і сажалак усё шырай і шырай будзе кантралявацца мясцовымі Саветамі, маладзёжнымі арганізацыямі. У выхадныя і святочныя дні ля мінскіх штучных азёр аднаўрае да тэмы сельскіх населеных пунктаў, барышба з забруджваннем паветра, ракі і сажалак усё шырай і шырай будзе кантралявацца мясцовымі Саветамі, маладзёжнымі арганізацыямі.

У праекце новай Праграмы КПСС выдзяляецца значнае наваля на савецкай навуцы. Будзе дадана яшчэ больш увагі тым навукам, якія гарачыцца ў гэты момант савецкай навуцы, навукам, якія вывелі Гагарына і Цітова ў космас, стварылі атамныя ледары «Ленін», г. з. фізіку, хімію, электроніку, матэматыку, што дазволілі зрабіць гэты сапраўдны цуд нашых дзён, якімі захапленыя ўсё прагрэсіўнае чалавецтва. Ісцідальнасцю свету стала відэаюна, што толькі сістэма савецкай сярэдняй і вышэйшай школы магла вылучыць таленты, якія вырашылі многія пытанні міжпалавковага зносіна.

Асаблівае значэнне наваля ў праекце Праграмы далейшаму развіццю біялагічных навукаў. Паэтычна разгадаць сінтэз бялка, яго нуклеянавыя кіслоты, пазнаць законы кіравання абменам рэчываў у жывым арганізме мы можам толькі на аснове паспяхаў фізікі, хіміі, матэматычных навукаў. І калі мы больш абмежавана будзем ведаць, з чаго складаецца рэд розных бялкоў, дык застаецца існасць ролі розных нуклеянавых кіслот у аяльных спадчынных перадачах або ў аяльных, якія выдчуць да ўтварэння новай існасці.

Шырокая пастаюна даследаванняў у гэтым напрамку.

Сінтэз бялкоў і вуглярадаў, што адбываецца ў арганізме жывёлы і расліны, не падаецца пакуль нашаму кантролю і кіраванню. Паэтычна дзейнасць клетак (мікрабаў і раслін), якія ажыццяўляюць гэтую работу, матааніравана змяніць жыццёвы істоты — важнейшая задача савецкіх біялагаў.

Беларускі навукова-даследчыцкі скура-венералагічным ін-

стытутам выдчуць работы па вяртэнне клетак і іх жыцця. Для новай навуцы — малекулярнай біялогіі аказалася такім неабходным сучаснае абсталяванне — электронны мікраскоп, ультрамікратом і спектральны і рэнтгенаструктурны аналіз, люмінесцэнтны і фазанакантрасны мікраскопы — пры шырокім выкарыстанні, біяхімічным даследаванням жывой і фіксаванай клеткі.

Сёння ўжо можна гаварыць: «Я баць малекулу!» — такія дасягненні новых прыборы, пабудаваныя савецкімі заводамі і фабрыкамі.

Для медыкаў савеснае значнае — пашырэнне даследаванняў, мэты якіх: пашырэнне і ліквідацыя хвароб, стварэнне новых лекаў, новых антыбіятыкаў і вітамінаў, здольных знішчыць інфекцыйныя хваробы, асабліва грып, вірусныя і сардэчна-сасудзістыя захворванні і вырашчаць праблему рака і пухлін.

Пры пачатку работ з пенсіюнары не толькі ў Маскве або з рубіжком, але і ў Мінску, змяніў тэхналогію, стварылі новыя асяродкі для росту пенсіюнары, або ўдзельнічаючы на іх фізічным і дыягнастычным асяродкам, удавалася здымаць у 60—100 разоў больш пенсіюнары, чым давала першапачатковая культура.

А мы ж сталі іна самага наваля мінскага пенсіюнары, родуў цяжкіх, але неабходных. Гэтых месцаў яна і забуду ніколі. Бо пэсіні, грыбы і некаторыя іншыя мікраарганізмы з'яўляюцца носьбітамі кантаюнаўных, карысных для чалавека ўласцівасцей. Той жа шыры пенсіюнары, атрыманы з шырай пэсіні, які называецца грыбасульфурінам, здольны быць вылучыць у Мінскай клініцы скурных захворванняў звыш 40 дзяцей ад стрыгунага ліная бэ выкарыстання рэнтгенаўскага абраменьвання — метадом цяжкага, што не ўсеяка дзіця можна лячыць рэнтгенаўскай абраменьваннем. Напрыклад, дзіцем да трох год або пасля перанясення

Шырокім фронтам ідуць работы па выкарыстанні атамнай энэргіі ў мірных мэтах. Калектывы нашага Інстытута ўпершыню ўвёў у дзяленне скурных захворванняў прымяніў у лічынні скурных хвароб радыяактыўныя церыі-144, радыяактыўныя прамеіі-147. Наша група радыялоў другой Мінскай клінічнай бальніцы (Пракачюк, Кунчыч, Грыгаў, Пузёўскі, Шнеці)

упершыню ў СССР пабудавала новую радыяактыўную гармату, якая працуе на радыяактыўным цэзіі-137, для лячэння рака і пухлін. Праз год пасля нашага даклада ў Маскве цэлявая радыяактыўная гармата была створана і ў Маскоўскай бальніцы Імя Боткіна, пры тым яшчэ больш магутная, чым наша.

Усе прагрэсіўныя людзі на зямным шары, чытаючы праект Праграмы КПСС, захапляюцца тымі раздзеламі, дзе гаворыцца аб паліпшэнні быту і здароўя працоўных. Бесплатнае лячэнне, бясплатныя камунальныя паслугі, самы кароткі рабочы дзень у свеце...

У той жа час рабочыя і фермеры на Захадзе бачаць, як настрафічныя зніжэння з кожным годам іх прыбыткі, як магнапольныя кампаніі рабуюць і прысвоваюць іх цяжкую працу. А трушчыбы і рабаўнічыя дамы ў Нью-Йорку і Лондане не толькі існуюць, але і павялічваюцца. У многіх калоніях капіталаў жыццё чалавека нечужа кароткае — яно не больш 20-25 год, ды і не толькі ў калоніях. Шырока выкарыстоўваецца ў Злучаных Штатах Амерыкі і асабліва ў Японіі і ў каланіяльных краях дзіцячая праца. Нам вельмі ўявіць, што робіцца з сэрцам японскай маці, калі іна прадае сваё дзіця за нейкую жэмюну іен. Бедная гаротніца, яна не можа пракарміць сваё ўласнае дзіця.

У пачатку іх прыбыткі, ведаючы вайны і рыхтучыся да іх, капіталізм нісць гора і пакуты ўсім працоўным. Ён, гэты алясны свет драбненькаў, з інапаісці глядзіць на свет узяточкага сонца — камунізм, рыхтуче розныя іды смертаноснай зброі — атамнай, вадароднай, нейтронай, бантарыялягічнай і хімічнай.

Але непакіраная воля простых людзей свету зацікавіла за ўсю смертаносную зброю імперыялістаў. Людзі добрай волі нашай планеты адстаіць мір ва ўсім свеце, не дазваляць распаляць паянар новай вайны.

Праект Праграмы КПСС — прыцягальны дакумент нашай эпохі не толькі для каланіяльных і адсталых народаў, а для цудоўных чалавек, якія сумленны чалавек разумее, што сапраўдны прагрэс на зямлі магчымы толькі, калі ісьці па шляху, указаным Леніным, па шляху сацыялізму і камунізма. Так, праект Праграмы КПСС прыцягальны і жадамы для ўсяго чалавечы, бо камунізм устаўляе на зямлі Мір, Працу, Свабоду, Роўнасць і Шчасце ўсім народам.

І за ажыццяўленне гэтай праграмы савецкія людзі будучы амагачаць сваёй самаадданай працай.

Аўтарытэтнае слова

У ПАВЫШЭННІ ідэяна-мастацкага ўзроўня творчасці сучаснага тэатра, у барышба з выкананнем і саіто высокароднага абавязку перад народам важная роля належыць тэатральнай крытыцы.

Чакае пераканальнага, жыюга слова крытыка і наш глядач. Чытаючы артыкул ці рэвізію на спектакль, ён правярае свае думкі і ўражанні аб пастаюнах, узбагачае свае эстэтычныя густы. Удалымі, напісанымі вобразнай эмацыянальнай мовай, артыкул пашырае круг галюўнага сучаснага тэатра, іх веды і ўяўленні аб жыцці.

Калі знаёмішся з тым, як наш абласны друк асвятляе і аяльвае працу тэатраў, самае найпершае, што заўважаеш, — рост перыферычнай тэатральнай крытыкі.

На старонках абласнога друку цяпер не ў павіну рэвізія, у якой выдзяляць прафесіянальная размова з тэатрам, добра зразумела і карысна для чытачоў. Такі, на наш погляд, з'яўляецца, напрыклад, рэвізія Л. Главацкага, змяшчаючы ў газете «Віцебскі рабочы» 1 лютага г. г. на спектакль «Лявоніха» («Згубленыя сны») па п'есе П.

СУД І ДЗЕ...

Гэтага дня людзі чакалі доўгія гадзіны. Чакаць прымушалі спільныя помнікі з зорчакімі і крыжамі на магілах родных, блізкіх і сяброў. Чакаць прымушалі дубы і бярозы, ірвы, парослыя травой, узлескі і хмызнякі — ніякай свежэй гібелі многіх мірных савецкіх грамадзян. Чакаць і не забываць прымушалі людзей іх сэрца, у якім крывавым згусткам спякалася агромністае гора, дэкада паміж, якая захавала на ўсё жыццё банане і перажытае.

Чакалі рабочыя завода торфаізаляцыйных вырабаў імя Дзяміана і цагельнага завода, што размешчаны на невялікай станцыі Обальскага раёна. Чакалі калгаснікі навакольных вёсак — Абалонне, Шацкі, Барсуці, Палігэйкі-Паскі, Караваева, Захарэва, Работні.

За час, што прайшоў, дзеці зрабіліся дарослымі і займелі сваё дзяццё. Людзі, тады ўжо сталі пастарэлы. Мінуты гадзі змянілі ўсё навокал. Дзёно ўжо загалілася раны зямлі, апаленай агнём і знявечанай віхурамі вайны. Абдуравіліся вёскі, акрыла гаспадарка ў калгасе, вырасталі і папрыгажэлі рабочыя пасёлкі, новай тэхнічай узабагаціліся прадпрыемствы. А людзі ўсё чакалі. Яны чакалі гэтага дня не для помсты — для адплат. Чакаючы, жылі, радаліся пленам сваёй працы, святая верылі, што прыйдзе гэта дзень. Прыйдзе, бо кроў людская — не вада, бо смерць невінаватга чалавек не можа застацца без пакарання.

Баючыся гэтага дня, чакаў яго і той, аб кім гаворка пойдзе ніжэй. Ён чакаў яго з жывёльным жахам, хаваўся, змяняў сваё прозвішча, збег з родных мясцін. Гэты вылодак, інакш яго не называюць, добра ведаў — літацкі яму не будзе. Як апошні бацькавіч, ён палякаўся кожнага сумленнага чалавек. Магчыма, дзеці ў яго-небудзь звільне яго асабліва інавацыйна можа жыць надзея — «я можа і мне яго чапа сів» і яго выратуе тая, каму ён ужо аднойчы прапанаваў сваю крывавае руку.

Яго доўга шукалі савецкія людзі. Шлях пошукаў быў надзвычай складаны, але вылодак знайшлі і прывезлі на вочы тых, каго ён так баўся. Прывезлі і пасадзілі на лаву пасудзін. І людзі зноў убачылі таго, хто прыйшоў ім столькі гора. Яны убачылі забойцу і ката, рабаўніка і падпальшчыка, істоту без гонару і сумлення, без сэрца і душы. Яны убачылі былога начальніка Обальскай паліцыі Эжэрта Мікалая Артуравіча, па клічцы Невядомскі Мікалай Іванавіч.

Эжэрт паступіў на службу Обальскай паліцыі з першага дня, які ён знаў ўтворана немца-фашысцкімі акупантамі. Пайшоў сам, не чакаючы, пакуль яго паклічуць. Так яго карцела хутчэй атрымаць зброю, каб ажыццявіць мару: якую выношаў праз гадзіны — забіваць, паліць, рабаваць, гвалціць. І ён адчуў уладу над тымі, каго ён гэтак ненавідзеў. А ненавідзеў ён усіх савецкіх людзей ад камуніста і камсамольца да дзіцяці, якое толькі нарадзілася.

Немецка-фашысцкія галаварэзы далі Эжэрту ў рукі карабіны. Яны навапілі яму на руку брудную ачуку з надпісам «паліцай». Не лічычы, успялі ў далонь бандыту патроны, акуртаны адлічлі дэсатат немцкіх марак і сказаў: — Забівай! Палі! Знішчай усё жывое і мы цале не забудзем. Спядзявайся на нас. Добра будзе служыць — не застаецца без узнагароды. Улічы — патронаў будзем даваць колькі хочаш, маркі — толькі за «працу».

Эжэрт, як той сабака, лінуў бот немцэшка афіцэру — да рукі яго не дапусцілі — і пачаў служыць верай і праўдай, каб выслужыцца, каб яго заўважылі, не пакінулі без узнагароды. І ён выслужыўся. Амаль адразу быў прызначаны начальнікам паліцыі. У пачатку яму далі дванаццаць такіх жа галаварэзаў.

Так пачало «грамець» па Сіроцінскаму раёну імя здрадніка Радзімы, бандыта, прагнага людэла Эжэрта.

Больш за тры гадзі лютаву Эжэрт. П'яны ад крыві і самагонкі, ён спадываўся, што такім будзе ўсё яго жыццё. Не было вёскі, у якой бы Эжэрт не пакінуў свайго крывавага следу, сямі, у якой каго-небудзь не забіў бы, дома, якое не абрававаў бы. Агоні і смерць прыносіў ён з сабою, гора і слёзы пакідаў пасля сябе.

І вось забойца праз шнаснацц год сядзіць на лаве пасудзін. Яго судзіць вызначная сесія Вярхоўнага суда Беларускай ССР.

Канвойны афіцэр загадавае Эжэрту павярнуцца тварам да прысутных. І Эжэрт, які калісьці спакойна страляў у свайго школьнага сябра, у дзяцей і жанчын, не можа зараз падняць вачэй. Не, яго не трэба сунуць. Ён проста баіцца, бо святая яна ісьціца, што засяродзіцца ў сотнях вачэй колішніх землякоў, сабраў у адзін агонь покіркі можа яго асяліць, спаліць, знішчыць. І Эжэрт пахлава адвадываецца, ён хуценька садзіцца спіноў да прысутных, апуськае галаву. Ён баіцца ўстаць — лава пасудзінага такая зараз утульная, а канвайры такія надзейныя, што ён лічыць бы сьцеб шчаслівым, каб так цягнулася яго мага далей.

Але суд ідзе. Эжэрту амаль увесь час даводзіцца стаяць, адказваць на пытанні, даваць тлумачэнні. І стаяць яму даводзіцца не толькі перад судзіямі, а перад усімі, хто запобіў да адказу залу суда, хто слухае працэс на вуліцы па радыё. Эжэрта судзіць навапір.

Ні пракорору, ні судзілі, ні падсудніму не трэба напружваць голас: у зале — цішыня. Парушаецца яна зразу чым-небудзь цяжкім удыхам або ўсклікам плачу, што вырываецца з набадлага ад успамінаў сэрца.

Абываючыяе заключэнне не такое ўжо і вялікае, але тое, што ў ім запісана сісіла і знешне пратэктарыя суха, выглядае страшна на трагічна, калі суд паглыбаецца ў расудлаванне. Тады кожны радок і кожнае слова нібыта пачынае крываціць і пачуць агнём паліць віноўніка жудасных злачынстваў.

У чэрвені 1942 года Эжэрта і яшчэ некалькі паліцаў абстралялі партызанамі. На жаль, не зусім удала. І вось, праз дзень калі 200 фашыстаў, у тым ліку і Эжэрт са сваімі малойчыкамі, акружылі вёску Барсуці. Усё жыхароў сьпалілі на палічку, нотым загналі ў адну хату. Каб няшчасны не вырваўся адтуль, Эжэрт зачыніў дзверы на запалу. Адзін з фашысцкіх афіцэраў кінуў у хату праз акно супрацьтанкавую гранату. Дом падпалілі. Жудасныя крыкі, стогны, плач дзяцей вырваліся з вокнаў і, здаецца, разам з агнём узніміліся да неба. Нейкі паліцай у гэты час зайграў на гармонію. Яму было весела ад такога відэвішча. У пошуках паратунку людзі выламалі дзверы, кінуліся ў вокны. Тады іх пачалі паліць агнём з кулямётаў і аўтаматаў. І зноў спраўна працаваў карабін у руках Эжэрта.

Кацярыне Елісеевца тады было дзесяць год. У палаючай сукенцы, яна разам з маленькім брацікам і сваім дзедам вырвалася з полы-

мя. Пабеглі да лесу. Эжэрт кінуўся ім наўздагон. Праз якую мінуту быў забіты хлопчык. Яго забіў Эжэрт. Быў паранены дзед. Гэта зрабіў Эжэрт. Ён жа і дабіў старога. Некалькі разоў Эжэрт страляў і па дзятчынцы. Але ёй пашансавала. Яна дабегла да лесу і ўзабралася на бярозу. Эжэрт гэта не заўважыў. Кацярына засталася жыць. У той жа дзень у агні ад куляў Эжэрта і яго хаўруснікаў Кацярына страціла бацьку, маці, дзвюх сясцёр, брата і дзедка.

Шяжка Кацярына гаварыць. Нібыта зноў перажывае гэтую жудасную трагедыю, яна плача, як дзіця. Плачучы людзі ў зале — жанчыны і мужчыны, старыя і малыя. Члены суда — старыя камуністы, якія многія пабачылі на сваім вачу, сьпісваюць вусны, каб не выдаць свайго ўзрушэння. Пааблелі твары ў малых салдат-канвайраў, якія яшчэ машыні сьпісваюць у руках аўтаматаў.

Ніколі не забудзе гэты жахлівы дзень і Наталля Шарбакова, якая судам засталася ў жывых. Сем чалавек не сямі знайшлі тады сваю смерць ад рук нямецка-фашысцкіх захопнікаў і іх паслухатца Эжэрта. Дзесяцігодкавалі сестрычка Наталлі Верачка была паранена. Стогнуць ад болю, яна прасіла толькі аднаго: «Піць, мама, піць...»

Эжэрт не дабіў. У той жа час, калі жыхароў вёскі Барсуці пачалі заганяць у хату, каб іх спаліць, да Эжэрта падыйшоў яго школьны сябра Федар Елісеевца з малюю дачкою на руках. Дзіцяці было тры месяцы. Федар праціў Эжэрта адпусціць яго — адпусціць для дзіцяці Эжэрт зноў прагнаў яго ў натоўп, а нотым загнаў у дом, дзе Федар з дачкою загінуў.

Вёску Барсуці спалілі амаль дашчэнту. 38 чалавек загінулі ў агні і пад кулямі ворага толькі за тое, што яны былі савецкімі людзьмі.

Усё сваё мязготны дзеянні Эжэрт называе «працай». Так ён і адказвае на пытанні судзілі і пракурора: «Мы працавалі. Расстрэлі невінаватых людзей. Праца. Спаліваем вёскі — праца. Рабунак — праца. Што ж, так гаварылі яго гаспадары, так гаварылі і ён.

Кожны ноты следка дапаўняе і так яны партрэт Эжэрта нотымі, больш выразнымі рысамі, і забойца прадстае ўсё больш жудаснай пачварай.

Калгасніца Паўла Акушчынка з вёскі Абалонне аршыталі за сувязь з партызанамі. Жонка з дзевяцімесячным дзіцем на руках кінулася да Эжэрта з крыкам: «Не пушчу...! І мяне барыце...»

Узялі, расстрэлілі. Усё траіх. Каб дзіця перад расстрэлам не плакала, яму ўсунулі ў ручку немцэшка цукерку. З цукеркаю ў руцэ яно засталася ляжаць на

Беларускія мастакі рапартуюць

І. ДАВІДОВІЧ. «Наша будучая вёска».

ўскайне лесу паміж забітымі маці і бацькам. Усё расстрэвалі ў паліччу. У судзе ўнікаюць новыя, раней невядомыя акалічнасці. Расстрэвалі разрыўнымі кулямі. Эжэрт спрабуе даказаць суду, што ён быў не такім ужо злым. Калі аршыталі некалькі чалавек, іх звязалі адной вярочкай, ланцужком. Каб у час перавозкі іх у камендатуру на машыне яны не кінуліся бегчы, гэта значыць, каб не трэба было страляць па іх у дарозе. Калі аршыталі старшыню сельскага Савета Уладзіміра Аляксеева, за машынай пабегла яго жонка. Яна чаплялася за барты, лемантвала. У яе стрэлілі. Паранілі. Тая ўпала. Тады машыну спынілі і жанчыну дабілі.

Мучылася яна... — зьяўляе Эжэрт.

Забойца на судзе імкнецца ўнесць час даказаць, што ён выконваў загад фашысцкіх улад, што ён быў зброй у чужых руках. Але і тут неабаронены даказкі, што Эжэрт хлусіць. Не быў ён зброй у чужых руках! Ён быў найбольш даверанай асобай пры нямецкім каманданце Крыванецца, якога народ адразу ж называў Крыванікам. Эжэрт быў найбольш праверанай, самай паслухмянай асобай і самым верным паслугаком фашысцкіх улад у Обалі.

Аднойчы ён даведваўся, што адна сям'я атрымала праз партызан п'яно з-за лініі фронту. І 77-гадовай жанчыны Гані Паўлаўна Малашэнка расказвае, як Эжэрт быў катаваў тых, хто атрымаў гэтак п'яно, як дамагаўся, каб яго было пераладзена ў камендатуру. Усё ў хаце было зламана, знішчана. Гаспадароў пасадзілі ў турму.

Не быў Эжэрт зброй у чужых руках! Ён быў самым актыўным удзельнікам усіх карных экспедыцый, усіх папалаў. Ён сам, па сваёй волі, кіруецца шалёнай нянавісцю да ўсяго савецкага, забіваў, рабаваў, паліў.

І наступленне кожнага новага сведкі — новы доказ гэтага.

Велічымі подзвігамі ў барацьбе за вызваленне роднай зямлі ад фашысцкіх захопнікаў праславіўся беларускі народ. Залатымі літарамі ў дэталі гэтай барацьбы ўпісаны неўміручы подзвігі і абалыскі камсамольцаў-падпольшчыкаў, якія не скарыліся ворагу, якія днём і ноччу не давалі ворагу спакою. Смерцю храбрых за вызваленне Радзімы загінула большасць удзельнікаў падпольнай арганізацыі.

Іх кроў таксама на руках Эжэрта — начальніка Обальскай паліцыі.

Суд ідзе. І чым далей, тым робіцца асей — тут, на маленькай шумна-най станцыі, судзіць не толькі Эжэрта.

Суд працягваецца...

Аркадз МАУЗОН, спец. кар. «Літаратуры і мастацтва» (Па тэлефоне).

ДЭКАДА ПОЛЬСКОЙ КНИГИ

Святочнае ажыўленне пануе ў гэтыя дні ў ніжнім спецыялізаваным магазіне «Кнігі краі народнай дэмакратыі». Тут адкрылася Дэкада польскай кнігі, наладжаная па ініцыятыве кнігагандлёвых арганізацый «Міжнародная кніга» (Масква) і «Арс палона» (Польская Народная Рэспубліка).

На адкрываючым Дэкаду ў магазіне ў ідэалю, 10 верасня, сабраліся шматлікія аматары польскай літаратуры — студэнты, вучоныя, служачыя, рабочыя, прадстаўнікі творчай інтэлігенцыі сталіцы рэспублікі. Прыбылі беларускія пісьменнікі Янка Брыль і Піліп Пестрак, прадстаўнікі кнігагандлю Масквы, Мінска, Польшчы.

Адкрываючы Дэкаду, Янка Брыль сказаў, што польская літаратура па праву займаецца адной з вялікіх у свеце. Беларускаму чытачу добра вядомы і ў арыгіналах, і ў перакладах творы як вялікіх польскіх пісьменнікаў-

класікаў Адама Міцкевіча, Ю. Славацкага, Э. Ажэшкі, так і сучасных — Браніслава Галчынскага, Кручынскага і інш.

Янка Брыль падкрэсліў, што Дэкада паспрые далейшаму маляванню беларуска-польскай дружбы.

Ад імя Прэзідыума СП Беларусі і Прэзідыума Беларускага Таварыства культурнай сувязі з замежнымі краінамі Янка Брыль аб'явіў Дэкаду адкрытай. Ён прадставіў слова гасці з братаў Варшавы — супрацоўніцы арганізацыі «Арс палона» Анэл Андэрка. А. Андэрка звярнулася да пры-

сутных з цёлымі словамі прылітання на польскай мове.

Да Дэкады ў магазіне разгорнута вялікая выстаўка кніг выданняў Народнай Польшчы і выданаўчых прадукцый (рэпартажы, паншых і г. д.). Магазін атрымаў у гэты дні каля 300 назваў польскай літаратуры па самым разнастайным галінах ведаў. Тут і творы класікаў польскай літаратуры, і часопісы на эстэтычны і пэдагагічныя, і кнігі сучасных польскіх пісьменнікаў.

Дэкада польскай кнігі працягнецца да 20 верасня.

АБЛАСНАЯ МАСТАЦКАЯ ВЫСТАЎКА

У Віцебску адкрылася абласная выстаўка работ самадзейных мастакоў, скульптараў, рэзчыкаў па дрэву, вышывальшчыц, ткачак, прывезеная XXII з'езду КПСС. На ёй прадставлена каля 250 твораў вышывак, скульптур, графікі, прыкладнага мастацтва. Увагу наведвальнікаў прыцягвае творы рабочага домабуду-

ніга намінанта М. Гвоздзікава: партреты ўдарніка намунысцкай працы І. Казанова, перадавак дэлірыі саўгаса «Азеры» П. Букта і транскрыпта М. Астроўскага. З'яўляюцца таксама аб'екты, рэчункі, пакрытыя, якія аб'явілі створаны мастацтва мастацтва.

Яму ўспомніліся галодныя працы і маці, і суседзі, якія пачалі жыць аднаго доўга, і ланцугі, якія скоўвалі рабочыя ў яго краіне. Усё гэта праняслася ў ягоным уяўленні, калі, закінаўшы ад ірвы, ён кінуўся на Джубран.

Тлум і галасы звонку ўмаціліся і да Юсефа, які замаўся з Джубранам, даўсяе тутат цяжкіх крокаў па дэспію. У запале барацьбы ён не звярнуў на гэта ўвагі, але раптам кроў палітэйскіх схапілі яго, і нягледзячы на адчайнае супраціўленне, ён апынуўся на вуліцы. Тут усё было чарпонае ад чырвоных шапак «раітэйскіх», якія разганялі натоўп дз канторы. Юсеф закрываў таварышам і выраваў з рук, што трымаў яго

ЛАНЦУГІ

Сярод майстроў арабскай навапіра — цэлая плошча таленавітых малалітых пісьменнікаў Лівава. Да іх лічу адносіцца Мухамед Ібрахім ДАКРУБ — выкладчык з рабочай сям'і. Яго першы наладжвае цынгі кароткіх, трагічных замалевак з жыцця і барацьбы простых людзей.

Пачалася работа. Вялізныя шокі пераоўваліся з месца на месца, рымелі коды павозак і тачак, скрыгалі пад'ёмныя механізмы. У адны склады рабочыя ўносілі шокі, з другіх

Пад гэтымі позіркамі рабочых служба задрываў.

— Дзе до... добра, сядзіце сюды.

Ён паказаў на доўгую скамейку і знік за дзверямі.

Рабочыя не селі, а сталі падаждваць узад і ўперал, перакідаючыся кароткімі рэплікамі пра рабочы камітэт, пра межэўную кампанію, якая рабуе іх і заўсёды атрымлівае вышыву грошай — а зарплату і без таго ледзьве хапае на пакупку самай протай яды. Іх рэанае адзене было пакрыта чорнымі плямамі ад поту і пы-

Тут патрэбны спрыт, снароўка і характар клёву знаць, Якуб КОЛАС. Фотазьціод І. Шышко.

Хрыплы гудок таварнага цапніка прагучаў удалечыні, калі Юсеф падыходзіў да партыянай брамы. Для прылаўка Абу-Алі ён атрымаў сідане — шчопіць солі — жуўны на хадзі, накіраваўся да групы сваіх таварышаў.

— Добрай раніцы...
— Здароў...
— Здароў... Сядзь...
— Ён сеў у цесным колы і сказаў, працягваючы жвавы:
— Пачнем, хлопцы,
— Давай, давай...
— Юсеф азірнуўся навукола — усё ішло як звычайна: рабочыя ў рванай адзежы з рознакаляровымі латамі будзіліся па маставой і чакалі пачатку работы або, сабраўшыся гуртам, гутарылі пра жыццё пра краіну, пра высокую плату за прутылаў у Бейруце. Некалькі чалавек абкружылі Ахмеда ад-Даліа, жартуліка і намешчыка, які ўжо выкінуў пару удавых нумароў і цпер гучна нахваляў; пакі нечестот налісі ў паветры. Пасярод вуліцы ўзад і ўперал пахаджаў муаліма *) Мустафа, такі нахмураны, што здавалася, нібы ад сончына з кожнай ягонай зморшчыны. У такт крокам ён памахваў кароткай палкай, нібы пагражаючы ёю рабочым.

Затым стаў чытаць пра дэманстрацыю тэлефаністаў у Бейруце. Раптам нехта заўважыў: — А сёння ж палучка, хлопцы.

Юсеф пераваў чытанне, таварышы яго зашпаліліся: — Я чуў, кампанія не збіраецца сёння плаціць... Як ты мяркуеш?

— Гэта нематчыма... Гэта рабунак! — А калі не заплаціць? — Тады мы будзем ведаць, што рабун.

Юсеф на момант задумаўся, пасля, згарнуўшы газету і схаваўшы яе, загаварыў пра неабоднасць стварыць рабочы камітэт, які будзе абараняць іх правы; зірнуўшы на рабочых, якія хадзілі па набярэжнай, ён шпітаў стаў тлумачыць свой план...

Праз нефіт час яго таварышы ўсталі і кожны з іх накіраваўся да адной з груп. Рабочыя зашпаліліся, хто-нікто стаў пераходзіць ад адной групы да другой. Пасобныя сустракалі план Юсефа з намешкай, другія — абывакава, аднак яго ідэя ўжо авалодала розумамі.

Нерова прагучаў свісток муаліма Мустафы, і рабочыя кінуліся да яго. З крывам адштурхоўваючы аднаго, яны псыліліся навукол, а ён рэдаваў нумаркі на работу. Таму, хто атрымаў нумарок, быў забяспечаны дзень работы. Астатнія папура брылі дамоў.

Юсеф атрымаў нумарок і разам з думка таварышамі стаў гутарыць з другімі рабочымі, расказваючы ім пра план, ажыццявіць які яны вырашылі, пра рабочы камітэт, які ў далейшым будзе дамагацца павышэння заробатнай платы.

Ізноў раздаўся свісток, і рабочыя накіраваліся да вялікай жалезнай рамы, прад'юльчоны нумаркі дум муалімам. Нібы злучычы, асуджаныя на катаргу, кідалі яны пахмурныя позіркі на горы шчоку, дошак, жалезных блек і іншых матэ-

— выносілі. Тлум, свіскі і голас муаліма: — Гэй, ты, варушыся! Ты што, гуляць сюды прышоў? Ты, Мухамед І Жорж! Цяніце гэты шок, а ты, Хаміль, са сваёй братаўкай паграў гэтую жалезную балку на машыну... А ты... а ты...
Цяжка праца пад пякельнымі праменямі сонца, сярод поту, пылу, тлуму і свістоку працягвалася да паўдзня.

— Ізноў зашпаліліся рабочыя. Вочы іх блішчалі, калі яны пазіралі на муаліма Мустафу і на кантору кампаніі, дзе звычайна выдавалі зарплату. Неадвольна яны сталі абірацца пад дзверыма канторы, Заўважыўшы гэты рух, муаліма паспеўшаў да легішчы, што вяла ў кантору, але Юсеф паспеў схапіць яго за руку, перш чым той падняўся на прыступкі.

— Пачкавай... Заплюньце нам сёння ці не?

Муаліма зносна кінуў: — Не ведаю! Спытайцеся ў пана Джубрана.

— Што нам Джубран! Мы хочам атрымаць зарплату... Мы хочам есці!... Зразумела?

Муаліма Мустафа выраваўся і хутка ўзбег па лесвіцы пад невідзімымі позіркамі рабочых. Час ішоў, разам з паступам сіданцаў, з канторы ніхто не выходзіў. Рабочыя пачалі раіцца. Затым Юсеф з думка таварышамі падняўся па лесвіцы і, увайшоўшы ў светлую чыстую прыёмную, звярнуўся да служкі:

— Ідзі скажы пану Джубрану, што людзі хочунь атрымаць грошы.

— Далоў гаспадароў кампаніі! — раздаўся крык з натоўпу. Дзесяткі галасоў пахадзілі яго. Але тут ракутка рэвалюцыйна апусцілася на галаву Юсефа, па яго спіне і плячах загуляла дубінка. З залітым крыкёю тварам ён упаў на зямлю. Нейныя ногі тпанлі ягонае цела. Ён чуў крокі, цяжкі пошчак крокаў, праклічкі і праз кроў, што залівала яму вочы, убачыў Джубрана, які дрыжаў і твар якога зрабіўся бледны. Ён убачыў таксама рабочых, што, нібы легендарныя прывіды, з крывам наосілі ўдары направа і налева. Затым усё закрывалася ў нейкай дзіўнай каруселі.

Порт аб'явіў забастоўку. Праз тры дні Юсеф і яго таварышы былі вызвалены з турмы. Як і ўсім рабочым, ім была выдана зарплата. Але галоўнае было не грошы з традыцыйным адноствареннем кедровага і сіданцаў Балбек. У тымся рудой дарожы, цудоўнай прыроды Юсеф ведаў: рабочыя яго краіны, азораныя агнём свядомасці, складаючы адно магчыме ідзе, умінуць цяжкі молат і разаб'юць свае ланцугі.

Пераклаў Б. РАНИН.

*) Герб Лівава.